

ODSTĄPIĆ (926) *vb pf*

W inf -stąp- (116) [*w tym*: -stamp- (2)], -stęp- (54); -stąp- *BielŻyw* (3), *LibLeg* (2), *ComCrac*, *SeklWyzn*, *KromRozm II*, *DiarDop*, *MrowPieś*, *GliczKsiąż*, *LubPs*, *UstPraw*, *RejZwierz*, *OrzRozm*, *BiałKat* (2), *RejZwierz*, *WujJud* (3), *BudBib*, *MycPrz*, *CzechRozm* (3), *ModrzBaz*, *Calag* (2), *SkarŻyw* (10), *CzechEp* (4), *ReszPrz*, *WerGość*, *ArtKanc*, *ActReg* (2), *GórnTroas*, *GrabowSet*, *LatHar*, *KołakCath*, *WujNT* (7), *SkarKaz*, *CzahTr*, *SkarKazSej*, *SzarzRyt*; -stęp- *OpecŻyw* (2), *ForCnR*, *RejPs* (9), *RejKup* (2), *Diar*, *KrowObr*, *RejAp*, *PapPran*, *OrzJan*; -stąp- : -stęp- *Leop* (1:3), *BielKron* (9:17), *Mącz* (3:3), *RejPos* (33:7), *SkarJedn* (4:1), *NiemObr* (1:1), *SarnStat* (2:3). ◇ *W imp* -stęp- (31), -stąp- (29) [*w tym*: -stamp- (1)]; -stęp- *OpecŻyw*, *ForCnR*, *WróbŻółt*, *RejPs*, *LubPs* (2), *KrowObr* (2), *OrzList*, *RejZwierz*, *BielKron* (3), *Mącz* (4), *RejPosWiecz*², *KochPs* (2), *SkarKaz*; -stąp(-) *BierEz*, *RejKup*, *HistAl*, *MurzHist*, *MurzNT*, *RejWiz*, *BudBib*, *CzechRozm*, *SkarJedn* (2), *SkarŻyw*, *NiemObr*, *LatHar* (2), *WujNT* (6), *KlonWor*, -stęp- : -stąp- *Leop* (1:2), *BibRadz* (1:3), *RejAp* (2:2), *RejPos* (6:1). ◇ *W pozostałych formach* -stąp- (693) [*w tym*: -stamp- (8), -stąp- (4)], -stęp- (3); -stąp- : -stęp- *RejKup* (5:1), *RejPos* (119:7), *ActReg* (3:1).

o jasne.

inf odstąpić (116), odstępić (54). ◇ *fut 1 sg* odstąpię (18). ◇ *2 sg* odstąpisz (25). ◇ *3 sg* odstąpi (77). ◇ *1 pl* odstąpimy (8), odstąpi(e)my (7), odstąpi(e)m (1) *SkarŻyw*, odstąpim (1) *KochWr*, -imy *WróbŻółt*, *BielKron*, *OrzQuin*, *MycPrz*, *ArtKanc*, *WujNT*; -(e)my *LubPs* (2), *RejZwierz*, *WujJud*; -imy : -(e)my *Leop* (1:1), *RejPos* (1:2). ◇ *2 pl* odstąpicie (6). ◇ *3 pl* odstąpią (21). ◇ *praet 1 sg m* odstąpiłem, -em, -m odstąpił (8), ja odstąpił (1) *OrzRozm*. ◇ *2 sg m* odstąpiłeś, -eś, -ś odstąpił (13). ◇ *3 sg m* odstąpił (103), odstąpi(e)ł (1) *LibLeg*. *f* odstąpiła (16). *n* odstąpiło (20). ◇ *1 pl m pers* odstąpiliśmy, -smy odstąpili (16), -chmy odstąpili (1) *RejZwierz*. ◇ *2 pl m pers* odstąpiliście, -ście, -eście odstąpili (16). ◇ *3 pl m pers* odstąpili (134). *subst* odstąpiły (9), odstąpili (2) [*m, f*] *WróbŻółt*, *Leop*. ◇ *plusq 2 sg m* -eś był odstąpił (1). ◇ *3 sg m* był odstąpił (10), odstąpił był (1) *DiarDop*. *f* była odstąpiła (1). *n* było odstąpiło (2). ◇ *1 pl m pers* -chmy byli odstąpili (1). ◇ *3 pl m pers* byli odstąpili (11), odstąpili byli (2); byli odstąpili : odstąpili byli *BielKron* (5:1), *RejPos* (1:1). *subst* były odstąpiły (1). ◇ *imp 2 sg* odstępnij, odstępnij (26), odstępnij (1) *OpecŻyw*; -pnij (14), -pnij (2) *ForCnR*, *OrzList*, -(pnij) (10). ◇ *3 sg* niech, niechaj, niechaj odstąpi (9). ◇ *1 pl* odstępnijmy (2); -pnij- (1) *RejAp*, -pnij- (1) *Mącz*. ◇ *2 pl* odstąpcie, odstępcie (31); -pnij- (8), -pnij- (1) *CzechRozm*, -(pnij)- (22). ◇ *3 pl* niechaj odstąpią (2). ◇ *con 1 sg m* bych odstąpił (7), bychm odstąpił (2) *OrzQuin*, *GórnDworz*. ◇ *2 sg m* byś odstąpił (3). ◇ *3 sg m* odstąpiłby, by odstąpił (18), by odstąpi(e)ł (1); -ił : -(e)ł *BielKron* (2:1). *f* by odstąpiła (5). *n* by odstąpiło (4). ◇ *1 pl m pers* bychmy odstąpili (5), bychmy odstąpili (1) *RejAp*. ◇ *2 pl m pers* byście odstąpili (2). ◇ *3 pl m pers* by odstąpili (17). *subst* by odstąpiły (4). ◇ *con praet 3 sg m* by był odstąpił (2). ◇ *3 pl m pers* by byli odstąpili (1). ◇ *impers praet* odstąpiło się (3). ◇ *con* by odstąpiono (1). ◇ *part praet ad* odstąpiwszy (75).

Sł stp notuje, *Cn s.v.* rzecz do mówienia wzięta, *Linde XVI – XVII w.*

1. *Odejść, oddalić się; odsunąć się; recedere* *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*; *abscedere, cedere* *PolAnt*, *Mącz*; *discedere* *Vulg*, *Mącz*; *abire, declinare, derelinquere, separari* *Vulg*; *subtrahi* *PolAnt*; *decedere, digredi, evagari* *Mącz*; *secedere* *JanStat* (201) : *BierEz* B2; *OpecŻyw* 20; *ForCnR* E2; *LibMal* 1544/79v;

A gdzieby odstąpiwłszy [strona] nie wrociła fye/ thedy Powod da iey przywołać trzy kroć GroicPorz bb3; Popchną go iście ná zád/ odstąp pánie brácie. *RejWiz* 16; Iż gdy przyiecháli ná brzeg krolestwá Láomedontowego/ kazał ie od brzegu wypędzić/ á nigdziey fie im nie dał w swym krolestwie rozgościć/ y muilieli odstępić. *BielKron* 54, 41, 329v, 330, 453v; *SkarŻyw* 600; gdy przyšzedł Iefus w dom książećciá/ y wyżrzał piżczki y tłum ludzi giełk czyniący/ rzekł: Odstąpcie *WujNT Matth* 9/24.

odstąpić kogo, czego (2): W krainie swey włałney nie bezpiecžno ieft przebywać, gdzie niedořtatek ieft pokarmu y teź głod, ale okrutna rzecz ieft á zuchwała iey odstąpić. *BielŻyw* 141; *Leop* 2.*Reg* 11/15.

odstąpić od kogo, od czego (23): [Jezus mówi:] Odstępi przeto maluczko odemnie/ [...] Ale matuchna zalię mogła ku niemu mowitz. Oglądáy moy mily fynu/ iżci nikakiéy od ciebie odstępitiz niemogę *OpecŻyw* 142v–143; *ForCnR* E2; (*nagł*) Niepořłufzeństwo Pozwánego rozmáite. (–) [...] Kiedy teź odstąpi od Sądu bes dozwołenia. *GroicPorz* q; *Leop Num* 16/24, 26, 27; *BibRadz* 1.*Reg* 15/6; *BielKron* 38, 41, 65; *RejPos* 135, 177, 270; *BudBib Is* 49/20; *BudNT Luc* 24/52; Ieřli prawdziwie ożył: niech wftánie/ chodzi/ mowi/ á niech odstąpi od niego Symon. *SkarŻyw* 600; Káplán co miał Mířą/ odstąpił od ołtarzá/ boiác się áby mu się iáki casus nie przytráfił. *WerGoř* 217; *GórnTroas* 39; *WujNT* 635; *SarnStat* 546. *Cf W przen.*

odstąpić z czego (1): dayćie wolną drogę/ odstępcie z śćieřki *Leop Is* 57/14.

odstąpić komu z czego [= *aby dopuřćić co do kogo*] (1): miły gořciu niecháy mię teráz/ a odstępmi od okna z wiatru/ boćz mi wielmi duřzno. *ForCnR* E2.

odstąpić skąd (2): *BielKron* 31; Decedamus hinc, Odstępmy z tąd. *Mącz* 44a.

odstąpić dokąd (1): *BielKron* 31; Recede illuc, Odstęp tam. *Mącz* 43d. *Cf* »na stronę odstąpić«.

W charakterystycznych połączeniach: odstąpić mało (maluczko) (3), trochę, wnet; odstąpić ode mnie (3), od mogiły, od namiotow (4), odtąd (stąd) (2), od okna, od ołtarza (2), na puszczy, od sądu, z śćieřki, z wiatru.

Zwroty: »odstąpić dalej« (1): Paululum abscede, Odstęp trochę dáley. *Mącz* 285a.

praw. »na poradę, dla porady odstąpić« = *ad consilium secedere JanStat* (1:1): Izbi teź řtrona gdzieby tego włádzie zádala miała mieićsze na řtronę řřádu tamże řprziiaczioly řwemi na rozmowę abo na poradę odstąpicz *ComCrac* 22; *SarnStat* 546.

»odstąpić pr(z)ecz« [*w tym: w imp* (5)] [*szyk zmienny*] (6): *BierEz* B2; Mnich przybieży/ dzwony/ kropy Przebog odstąpczie przecz chłopy. Iż go wyřlucham řpowiedzy *RejKup* c2; *LubPs* bb4v; *RejZwierz* 101v; *BielKron* 66; *RejAp* 173v.

»na stronę odstąpić« = *partem secedere JanStat* [*szyk zmienny*] (5): *ComCrac* 22; *RejWiz* 64; *RejZwierz* 101v; ieft ten obyczáy v pánow Krzeřćijáńřkich/ iż gdy Krol przez řwego pořlá náwiedza Krolá przyiaćiełřkim obyczáiem/ á ma řnim co potrzebnego mowić/ nie řprávuią thego iáwnie pořłowie/ áź drudzy odstąpią ná řtronę. *BielKron* 453; *SarnStat* 546.

Szeregi: »odstępić, odejřć a wyniřć« (1): Odstępcie/ odeyďźcie/ á wynidźcie [*Ite, recedite, descendite*] z pořzodku Amálechitow abych was řpołu z nimi nie wytráćił *BibRadz* 1.*Reg* 15/6.

»odłączyć się a odstąpić« (1): Przykaź wřłyřtkiemu ludu/ że fie odłączy/ á odstąpi [*ut separetur*] od namiotow Chore/ Datáná/ y Abironá. *Leop Num* 16/24.

W przeni (2) :

Zwrot: »odstąpić od obliczności [czyjej]« (2): *RejPs* 147v; y dał mu znak przez strzelanie/ iefli sie ma iemu vkazać z mieyfcá táiemne⁸⁰/ álbo precz odstąpić od obliczności Saulowey. *BielKron* 66.

Przeni (45) :

odstąpić czego (2): dułzá zápaliwfzy sie miłofciá piękności Bożey/ [...] nietelko iuż fmyfłow odstąpi/ ále y byftróści rozumu/ máło będzie potrzebowała *GórnDworz* Mm5; *RejPos* 24.

odstąpić od kogo, od czego (4): nie iednákowo/ cí wfyfcy Koronie Polkiew obronę winni fą: Kfyądz gdyż od Ołtarzá nigdy odstąpić fye iemu niegodzi/ [...] wedle fzacunku Pobor ná woynę da *OrzRozm* V2v; *BielKron* 65; Co QVINCVNX ieft? COMPAS. Co COMPAS każe? Drogi Morfkié/ Gwiazdy niebieskié/ wiátry fłufzné/ Porty pewné/ na thym burliwym [!] Morzu/ vkázuie Polkiew Koronie. Od czego iefli odstąpić/ Portu chybićie *OrzQuin* A4; *CzechRozm* 246.

W przeciwstawieniach: »odstąpić ... osieść, przystąpić, zstąpić« [w tym: *zstąpić, przystąpić 1 r.*] (2): sfąpił nań [na Dawida] duch Páńki/ á od Saulá odstąpił á zły przyfąpił *BielKron* 65; *CzechRozm* 246.

a) *Zniknąć, skończyć się, przeminąć, ominąć* (22) : *KromRozm III* O4; *KrowObr* 71v; gdy moiá wola namniey sie przeftąpi/ Pewnie y miłofierdzye też moje odstąpi. *RejWiz* 184; *RejPos* 153v; *WujJud* 211; *CzechEp* 87; Zániechaymy teraz fwarow z heretyki/ niech odstąpi niewierność wfzeláka. *SkarKaz* 159a; *CzahTr* H4v.

odstąpić kogo (2): Serce moje ftrwożone we mnie/ odstąpiłá mię moc moiá *LatHar* 162, 611.

odstąpić od kogo, od czego (11): niechátz odstąpi ode^mnie ten kielich niewymowné gorzkości. *OpecŻyw* 100v; *BielŻyw* 127; *MrowPieś* A3v; *BibRadz Ps* 100/4, *Is* 59/21; *BielKron* 40v, 142v; ftrzeż bárzo dułze twey/ ábyś nie zápominał fłow ktore widziáły oczy twoie: áby fnadź nie odstąpiły/ przez wfzytek czás żywotá twego/ od fercá twoiego *CzechEp* 114, 113; *ArtKanc* N11. *Cf Zwrot*.

W przeciwstawieniach: »odstąpić ... nastąpić, rozkrzewić się, zostać« (3): *BielŻyw* 127; *LatHar* 570; Przyidzie czás gdzie miłofierdzie odstąpi/ á fprawiedliwość [...] náftąpi. *SkarKaz* 7b.

W charakterystycznych połączeniach: *odstąpi(q) dostojność* (2), *febra, kielich gorzkości, miłofierdzie* (2), *moc* (4), *niebešpieczeństwo, nieprawość, niewierność, pokusa, praca, pycha, serce złošciwe, słowa* (3), *zdrady; odstąpić ode mnie (mię)* (5), *od serca* (2), *od ust*.

Zwrot: »daleko odstąpić [od kogo]« (1): prołżę Duchá S. [...] / áby wfzyfkie nieprawośći dáleko odemnie odstąpiły: á wfzyfkie fwięte cnoty we mnie fię rofkrzewiły. *LatHar* 570.

b) *Oddalić się od tematu; zmienić temat* (12) :

odstąpić czego (1): odstąpiwfy tych táiemnic á tych dziwnych fpraw Páńskich/ pilnieyfze ieft nam/ ábychmy sie przypátrowáli ku temu celowi á ku tym krefam/ ku którym Pan rzecz fwą tu ftánowić á przywodzić raczy. *RejPos* 300v.

odstąpić od kogo, od czego (10): ALe izechmy máluczko odstąpili od żołnierskiego náłzego chlebá/ iuzechmy fłyfzeli iákie rofkołzy á iákie krotofile fą w ciągnieniu miedzy Rycerfkiewi ludźmi. *RejZwierc* 26v; *CzechRozm* 78v. *Cf* »odstąpić od rzeczy«.

odstąpić z czego (1): Ale s czegołmy trochę odstąpili/ wroćmy sie zás. *GliczKsiąż* K8.

Zwroty: »daleko odstąpić« (1): Ale ia podobno dáleko odstąpił od rzeczy. *OrzRozm* H4.

»odstąpić od rzeczy« = *evagari Mącz; uti ambagibus Calag [szyk zmienny] (8): GroicPorz mmv; OrzRozm H4; BielKron 223v; Ad causam reverti, ad pristinum actum reverti, Ad propositum reverti, Wrócić fie k temu z kąd fie od rzeczy odstąpiło. Mącz 488d, 473c; Calag 519a; Ale wracaiąc fie do rzeczy od ktoryżem odstąpił/ to iest od prawá walzego/ iáko ie zá lobą ludzie niektorzy ciągną/ y nim łobie pomagáią; wlpomnię y owe wykřętniki GórnRozm Hv, H2v.*

c) Zmienić sens; nie przełożyć dosłownie [od czego] (5) : *BibRadz *5; á ielliżebym wydaiąc Dyálógi té/ odstąpił od onéy Rozmowy/ którásście mieli ze mną w Zurowicách/ [...] ábyście mię łami tu ofádzili OrzQuin E3; NiemObr 21; gđziem lepák od włafności łłow Łácińskich nieco odstąpić musiał/ więcey fenłowi ábo rozumieniu á niżli łłowom folguiąc WujNT przedm 20.*

Zwrot: »od rzeczy odstąpić« (1): Tu też w rzeczy łámey nie wiem áby niezgodá mogłá być náležiona/ chociaż fie w łłowkách náyduie. Ale to máło nie w káżdym wierřu gdzie fie od rzeczy nie odstąpiło obáczyř CzechRozm 128.

a. O wojskach nieprzyjacielskich: wycofać się, uciec, zaprzestać oblężenia (42) : *Krol Fráncuřki gdy fie dowiedział/ iż Papież obegnał Rzym z mowiwřy fie z Angelřkim Krolew pořłáli řwe wořká/ áby go z niewoley wyzwolono/ ále iuż byli odstąpili ludzie Cefarřcy BielKron 205, 89v [2 r.], 118v, 179, 204v, 206v (12); Tegoż roku Wiefieni Brát Henrik Márřzałek Zamku Biřřeny dobywał/ á opaliwřy pořłády odstąpił. StryjKron 315.*

odstąpić od czego (20): ony też odstapywřchi od zamkv przisřly na myasto LibLeg 11/64, 10/146; Leop 2.Mach 1/7; BibRadz 1.Mach 6/57; BielKron 73, 250, 327v, 406v, 410v [2 r.]; nálasł krolá Afzurřkiego walczácego ná Liwnę/ bo był pořłýřzał/ y [lege: iż] odstąpił od Lachyřzá. BudBib 4.Reg 19/8, 4.Reg 12/18. Cf »od oblężenia odstąpić«.

W charakterystycznych połączeniach: odstąpić od krolestwa, od miasta (2), od zamku (5), od ziemie řwiętej.

Zwroty: »odstąpić boju« (1): Musiał pohániec odstąpiwřy boiu, Pokornie prořić v niego pokoiu. KlonKr E4.

»od oblężenia odstąpić« [szyk zmienny] (8): pořławřy do Połocká áby odstąpiło wořko od oblężenia/ musieli to vczynić. BielKron 380, 58 marg, 147, 251, 384v; StryjKron 120, 411, 717.

»odstąpić precz« (2): Bolesław [...] z drugim wořkiem wypráwił fie przeciř Czechom. A gdy o nim vřlyřzeli Czechowie/ odřthąpili precz BielKron 351, 75, 361.

»z szkodą odstąpić« (2): obegnańcy drzewce długie gęřto řplotřy řtáwiáli/ ktorych Turcy przełomić niemogli/ y z řzkodą řwoią musieli odstępić BielKron 315v, 269v, 396v.

Szeregi: »odstąpić i odjechać« (1): Discessit inferior, Odstąpił y odyecháł zwyciężony. Mącz 44a.

»odstąpić i nie wroćić« (1): trzeciego roku odstąpi Sennácheryb y nigdy fie nie wroći BielKron 89v.

b. Zostawić w spokoju, przestać się kimś zajmować, zwracać się do kogoř [w tym: imp (26)] (40) : *KrowObr 89; Tákowá zgodę miedzy łobą miály [myszy], Nie odstąpiły, áz zámordowály. KlonKr B2v.*

odstąpić od kogo (35): Declinate a me maligni [...]. Odstępcie odemnie złofřnici Wróbřółt 118/115; HistAl Bv; MurzNT Luc 4/13, 13/27; LubPs B5; KrowObr 121; wnet odřthąpili od niego ři co go mieli męczyć. Leop Act 22/29, Luc 4/13; Forá Sztánkár/ odstęp od Stádnickiego nářzego OrzList h4; BibRadz Ps 6/9, Luc 13/27; RejAp 8; RejPos 70, 109, 314; RejPosWiecz² 92v; CzechRozm

112v, 202v; *SkarŻyw* 68; Bo fię do nich fżatan/ ktory był od nich ná čás odftąpił/ nie łam wráca/ ále aż wżiawfzy do łiebie łiedmi infzych duchow *CzechEp* 359; *NiemObr* 115; *LatHar* 159; *WujNT Matth* 7/23, *Luc* 13/27, *Act* 22/29, *2.Cor* 12/8; *SkarKaz* 7a. *Cf odstąpić od kogo do czego, Zwroty.*

odstąpić od kogo do czego (1): A tym ktorzy będą ná lewicy: Odftąpcie odemnie przekłęci do ognia wiecznego *BibRadz* *7.

W przeciwstawieniu: »odstąpić ... przystąpić« (1): dopirko odftąpił Dyabeł od niego [od Jezusa na puszczy]/ á oto przyftąpili Anyeli Boży flufzyli mu. *RejPos* 70.

W charakterystycznych połączeniach: natychmiast odstąpić, wnet; odstąpić ode mnie (26), do ognia wiecznego.

Zwroty: »odstąpić co nadalej [od kogo]« (1): Podź że nieflachetniku/ odftąp co nadaléi odemnie/ Cierp coś zasłużył/ Bądź wiecznie potępion. *MurzHist* N4v.

»odstąpić precz [od kogo]« [szyk zmienny] (6): gdy będziełz na łmierć fkázował ony zákrawwione á złołciwe y ia ná nie záwołam/ áby precz odemnie odftąpili. *RejPs* 207; *RejAp* 162; *RejPos* 177, 223; *KochPs* 9 [2 r.].

Przen (3) : *TarDuch* D6; Modlitwá korzającego łie/ obłoki przeniknie: á dokąd łie nieprzybliży/ nie poćielłfy łie: á nieodftąpi/ áleż nawyłzłłfy weyźrzy. *Leop Eccli* 35/18; *RejPos* 13v.

c. O zjawiskach fizycznych (4) : Y odftąpił obłok [w którym ukazał się Bóg]/ á Marią trąd ołiadł. *BielKron* 40.

odstąpić skąd dokąd (1): thy wody z przykazania twoiego odeyda/ Odftąpią z gor na łwe miełtca. *WróbŻółt* hh7v.

Przen (2) :

W porównaniach (2): *RejAp* 62v; niebo odftąpiło iáko księgi zwinione *WujNT Apoc* 6/14.

d. Rozstać się z kimś, opuścić kogoś, nie przebywać dłużej razem; unikać kogoś (18) :

odstąpić kogo (5): *RejPos* 40; *CzechRozm* 226v; on zaráz rzecze: nie odftąpię cię wierny towarzyszu [...]. Y ták zołtáli w oney cháłupce. *SkarŻyw* 76, 598; *LatHar* 279.

odstąpić od kogo (7): *OpecŻyw* 55v, 56; Drogámi łwemi nálycono będzie cofájące fię ferce/ á od niego (odftąpi) mąż dobry *BudBib Prov* 14/14; *BudNT Gal* 2/11; *SkarŻyw* 598; gdy fię niektorzy zátwardzáli/ y nie wierzyli/ złorzeczác drogę Bożą przed połpolłtwem; odftąpiwłzy od nich/ odłaczył vczenie *WujNT Act* 19/9. *Cf* »i na piędzi nie odstąpić«.

Zwroty: »odstąpić nazad« = *abire retro Vulg* (2): Od tego czáfu wiele vczniow iego odftąpiło ná zad: y dáley z nim nie chodźili. *WujNT Ioann* 6/66, s. 333.

»i na piędzi [od kogo] nie odstąpić« (1): *Sectari aliquem totos dies, Y ná piędzi od kogo nie odftępić cały dzień. Mącz* 384d.

Szereg: »odstąpić i odłaczyć się« (1): odftąpił y odłaczył fię (od) nich [*subtrahebat et segregabat seipsum*]/ boiác fię onych co z obrzezánia. *BudNT Gal* 2/11.

Przen (4) :

odstąpić od czego (3): *BielŻyw* 84; *BielKron* 50v; łmierć owá człowiczá nie nie ielł inłżego. Iedno odftąpić dułzy od ciálá fwoiego. *KołakCath* B4.

W porównaniu (1): bo równie gdyż sprawce od poddanych odstępują iakoby głowa od ciała odstąpiła *BielŻyw* 84.

Zwrot: »nie odstąpić [czego] do gardła« (1): gdy Pan rołkaże iuż mię też nie winuy/ Iż cie [świata] żegnąć nie będę/ iuż tu swoich pilnuy/ Ktorzy cie nie odstąpią do gardła swoiego *RejZwierc* 271.

e. [O hodowanych sokołach: uciec [komu]: á tám ie [na wieży sokoły] karmi tak długo kołając im/ żeć sie wylatąją prawie dobrze/ tak żeby sobie poczęli wławiąć. Rzeczeńsz/ odstąpią mi: nieboy sie nieodstąpiąc *CygMysł* E4v.]

2. Zostawić kogoś samego, bez pomocy, odmówić opieki, opuścić w potrzebie; *derelinquere* *Vulg*, *PolAnt*; *recedere* *PolAnt* [w tym: *Bóg człowieka* (50) (69) : *RejWiz* 95v, 156v; *RejPos* 238v *marg*; *Vt* quid domine recessisti longe? CZemuś panie odstąpił? *KochPs* 14; Gdzie ty odstąpiłsz/ tám sie inak dzieie/ Niż obieciują ferdeczne nádzieie. *GrabowSet* I2v.

odstąpić kogo (36): *RejKup* p8, z8; *BielKom* Fv; S pyekłá ányeli pilni/ kogo Pan odstąpi. *RejWiz* 156 *marg*, 95, 135, 156, 173, Dd3; *Leop Ios* 1/5; *RejZwierc* 46; *BibRadz* I 73d *marg*, *Ios* 1/5; *BielKron* 40v, 311v; Wszyscy przyjaciele moi odstąpili mię. *HistRzym* 45; *RejPos* 49v, 72, 72v, 106v [2 r.], 120v (10); *RejZwierc* 64; *PaprPan* V3v; *KochPs* 6; Proszę was/ moi mili Exekutorowie/ Kiedyć mię odstąpili wszyscy doktorowie: Zaráz po śmierci moiej pogrzebłszy mé ciało/ Tám rzeczy moje daycie/ gdzie sie napięło. *PudlFr* 77; *GórnRozm* C2v; *ActReg* 3v; *GrabowSet* Tv; *WujNT* 2.Tim 1/15, Aaaaa4; *SkarKazSej* 672a.

odstąpić od kogo (21): *RejPs* 186v; Bał sie tedy Saul Dawidá/ widząc iż Pan był z niem/ á od niego odstąpił. *BibRadz* 1.Reg 18/12; *BielKron* 52, 68; Pan powiedzyeć raczył: Iż który mi te⁸⁰ nie zdierży/ zápali sie gniew moy przeciwko iemu/ á odstąpię od niego *RejPos* 102, A5v, 102, 102v, 115v [2 r.], 125 (12); *BibRadz* *Ier* 6/8, *Os* 9/12; *SkarJedn* 161; á w dzień pogrzebu twego/ gdy cie wszyscy przyjaciele odstąpią/ on od ciebie nie odstąpi *LatHar* 279. Cf »odstąpić nazad«. [Cf też *Przen*: *odstąpić od kogo* *RejPos* 330v.]

W charakterystycznych połączeniach: wnet odstąpić; odstąpić arcybiskupa, brata, męża, od niewiernikow, od poddanych, od wiernych; odstąpiły(-li, odstąpi) corki cnoty, doktorowie, obrońca, Pan (Bog) (25), papież (2), powinny, przyjaciele, wszyscy.

Zwroty: »daleko odstąpić« (3): *RejPs* 186v; tedy sie nam zda iże nas iuż Pan náfz dáleko odstąpił/ á iż nas opuścił *RejPos* 126v, 125.

»odstąpić nazad [od kogo]« (1): vczynię z nimi przymierze wieczne/ y nie odstąpię ná zad [*non revertar*] od nich ábych im dobrze czynił *BibRadz* *Ier* 32/40.

Szeregi: »odstąpić a odrzucić od miłosierdzia« (1): Pan też odstąpił od nich á odrzucił ie od miłosierdzia swoiego. *RejPos* 350.

»(nie) opuścić a (i, ani) odstąpić« = (*non*) *dimittere* *nec* (*neque*) *derelinquere* *Vulg*, *PolAnt* [szyk 7:6] (13): Iákom był z Moiześsem/ tak y íthobą będę: nieopuścę áni cie odstąpię. *Leop Ios* 1/5; *BibRadz* *Ios* 1/5; *RejPos* 49v, 106v, 115v [2 r.], 125, 126v (10); *GrabowSet* F.

»odstąpić a zaniechać« (1): nigdy ich w żadnym obładzeniu ich/ odstąpić á zaniechać nie raczy. *RejPos* 120v.

»odstąpić, (i nie znać, a) zaprzec się« [szyk 1:1] (2): gdyż fie ciebie ząwždy obyecueie ząprzec á nigdy cie nie znác/ y ná wżem od ciebye odstąpic/ iefliże też ty namniey odstąpicz od niego *RejPos* 172; *SkarKazSej* 672a.

W przen (1) : Cwicz fię Ieruzalimie/ áby nie odstąpiła dufzá moiá od ciebie *BudBib Ier* 6/8.

Przen [z podmiotem nieżywoṭnym] (4) : ieft ták iádowite przyrodzenie iego/ iz y tego ták wielkiego klenothu/ iemu z dworu niebiełkiego nádánego/ oney dufzyczki fwey odstąpi/ w vporze á w rozniewánium fwoim. *RejPos* 247.

odstąpic od kogo (2): A złościwemu záfie což fie kolwiek sftánie fprzećiwnego iemu/ to iuz tego niechay będye ift/ iz Duch Pánłki/ ftraż/ y opyeká iego fwięta/ nieomyłnie odstąpicá od niego/ y on dobrotliwy á ná wżem miłościwy Pan iego. *RejPos* 330v, 239.

Fraza: »nadzieja [kogo] odstąpiła« (1): Iuz fię wiara wnym zmienila Nadzeya go othfthąpiła *RejKup* p5v.

a. *Wydać przedstawicielom władzy [kogo]* (2) :

Szereg: »wydać a(1)bo odstąpic« (2): ci tylko powinni nieosiádłé do grodu ftáwić/ którzyby ich w domiéch fwych áreftowánym zaráz wydać ábo odstąpic/ álbo zdomów fwych zbydż niechćieli. *SarnStat* 514 [*idem*] 526.

3. *Postąpic lub zacząć postępować inaczej niż dotychczas* (583) :

a. *Wylamać się z jakiejś wspólnoty, obowiązku wierności; recedere Vulg, JanStat; deficere, rebellare PolAnt, Calag; discedere PolAnt, Vulg; secedere Miech; dimittere, relinquere Vulg; ascendere, derelinquere PolAnt; facere rebellionem Calag; resilire JanStat* (241) : *BibRadz* 4.*Esdr* 3/25; Abtrünnig werden. Odstąpic. Deficere. Facere rebellionem. Rebellare. *Calag* 6a.

odstąpic kogo (3): *KromRozm III* P6; wíchakze rok przed íadnym dnyem fyn odstąpi boga oycza *LibMal* 1554/189v; Odpowiedził Hetman ze on Pana Nakielskiego odstąpic nie moze *ActReg* 59.

odstąpic od kogo, od czego (11): *LibMal* 1554/188v; *BielKron* 232; *OrzQuin* L2v; *RejAp* 95v, 146v; nie ták rozumiey/ żeby Dyabeł z początku zły był od Bogá ftworzony/ ále że od nie⁸⁰ fkoro z początku odstąpicł *WujJud* 62v; Kiedy dwa łobie fą rowni w iednym iakim pánłtwie/ gdy fię pogniewáia/ ták ten od te⁸⁰/ iáko y drugi od drugiego odstąpicł *SkarJedn* 160, 298, 384; *WujNT* 731 *marg.* Cf *Zwroty*.

W charakterystycznych połączeniach: odstąpic słusnie; odstąpic (od) Boga Ojca (2), *od gromady złośników, od kapłana, od ojców, od ordy, od zakonu [pruskiego]*.

Zwroty: »od jedności odstąpic« (1): Oni od iedności y kápłánłskiego posłufzeńftwá odstąpicli *SkarŻyw* 493.

»od posłufzeńftwa odstąpic« (1): *SkarŻyw* 493 cf »od jedności odstąpic«.

Przen (4) :

odstąpic kogo (1): Ma thedy wiele naprzod/ komu to Bog dáie: Iz odstąpi Kupidá/ k Minerwie przyftáie. *BielKronCies* Mmmm3.

odstąpic od kogo, od czego (3): *Leop Iac* 4 arg; *RejPos* 212v; áby y dyabeł fam doznał tego/ żeś iuz dołkonále od niego odstąpicł. *LatHar* 579. [Cf też 5. »odstąpic od nadzieje« *RejPos* 85.]

W przeciwstawieniach: »odstąpić ... nawrócić się, przystawać, złączyć się« (3): Swarow fie chroniąc/ fwym też chćiwościam nie folgując/ łathwie od fwiáthá y od dyaiblá odstąpiemy/ á z Pánem Bogiem y z bliźnim fie złączymy. *Leop Iac 4 arg; BielKronCies Mmmm3; RejPos 212v.*

α. *Złamać przymierze, zbuntować się, zdradzić (44)* : *BielKron 117; Piersze woisko wzięło iacturam przez zdradę Szwaicarow, ktorych snadź było 13. Tysięcy, cikiedy nalepiey było odstąpili, zPractikowani ActReg 182.*

odstąpić kogo, czego (21): MiechGlab 67; LibLeg 7/99: Pućci ná cię Pan przekłętwo/ trfogę/ y zginienie [...] dla złości wynálskow twych przektoreś mie odstąpił. BibRadz Deut 28/20, 4.Reg 18/20, 1.Mach 11/43; BielKron 83v, 112v, 197v, 201v, 204v (9); BielSpr 58; BudBib I 404b marg; oni łączno by nas odstąpili/ gdyby Páná niemożnego widźieli MycPrz II Cv; iako owdzie swemu Electowi nad powinność swą szlachecką obligatus bydz niechciał, tak by go tez poki mu tey przystoinosci stawa odstąpić nie chciał. ActReg 54. Cf Zwroty.

odstąpić od kogo, od czego (20): LibLeg 9/53; Leop 4.Reg 3/7, 2.Par 36/13; BibRadz Gen 14/4, 2.Reg 20/2, 4.Reg 18/7, Is 36/5; BielKron 69v, 78v, 107v, 191, 225v (8); Wnet dzieięćioro pokolenie odstąpiło od niego/ á obráli fobie krolá inego RejZwierc 45; PaprPan V3v; SarnStat 989. Cf odstąpić od kogo do kogo, »odstąpić od posłuszeństwa«.

odstąpić od kogo do kogo (1): odstąpił wśzytek Izráel od Dawidá/ do Szewy fyná Bichrego BudBib 2.Reg 20/2.

W przeciwstawieniach: »odstąpić ... przystać (5), posłuszny być (2), przyłączyć się, przyść, służyć« (10): *LibLeg 9/53; Bo ci przed tym fłużyli przez dwanaście lat Chodorláhomerowi/ ále ná trzećinafty rok odstąpili od niego. BibRadz Gen 14/4, 2.Reg 20/2; połowie Bifkupow Mogutyńfkiego/ y Trewireńfkiego/ odstąpili od Koleńfkich/ od Sałkich/ Brándeburfkich Woiewod/ á do Papiefkich fie przyłączyli BielKron 225v, 69v, 207v, 216, 222v, 356; Ktory fie włęknąwśzy Greckiey nawáłności/ Odstąpił od Troianow á do Grekow przyśtał PaprPan V3v.*

W charakterystycznych połączeniach: z gniewem odstąpić; odstąpić brata, jeden drugiego, (od) krola (8), od krolowej, od ksiąźćcia, od radziec, od wojewod.

Zwroty: »odstąpić posłuszeństwa, od posłuszeństwa« = ab oboedientia resilire JanStat [szyk zmienny] (1:1): Słyżąc Prufowie o iego śmierći/ odstąpili posłuszeństwá y czynili wielkie łzkody w Mázofzu BielKron 358; SarnStat 1125.

»społeczności odstąpić« (2): poštánowali miedzy imi pokoy tym obyczáiem/ áby kfiązę Gwilelm był mánem Cefarłkim álbo krolá Rzymfkiego/ á fpołeczności odstąpił ktorą záchował s krolom Fráncufkim BielKron 192v, 216.

Szereg: »nie opuścić ani odstąpić« (1): Těž wśzyfcy/ którým tákowé listy y Przywileie bywáią pozwaláne/ nigdy nas Władýfláwá Króla Polfkiego [...] y potomków náłzych [...] nie opuścá ani od nich odstąpią [deserant vel recedant JanStat 747] pod wiárą y czćią SarnStat 989.

Przen [od kogo] (1) :

W przeciwstawieniu: »odstąpić ... stanąć pod chorągwią« (1): odstęć od tego vmárłego á ofádzonego krolá fwego [czarta] á ftań rádźzey pod tą chorągwią/ ktorych Pan á Krol zówśdy żywy ieft RejPos 27.

β. *Wystąpić z jedności państwowej, oderwać się (o terytoriach, ich mieszkańcach lub władcach) (31)* :
ine kłiętwa od niego odstąpił/ zwłafzczá Edom/ y wybráli kłiężę ine/ ktoreby nie było połufzne
krolom Iudá/ tákież miáfto Lobná odstąpiło *BielKron* [85²]v, 356 marg.

odstąpić czego (2): odstąpili Izráelczycy domu Dawidowego áz y do tego czáfu. *BudBib 2.Par* 10/19. Cf »odstąpić zjednoczenia«.

odstąpić od kogo, od czego (27): Fárao Nechao krol Egipfki walczył przeciw krolowi Afyryifkiemu/
bo iuz było wiele odstąpiło krolestw od Afyryey/ [...] przeto iuz byli nie thák moźni. *BielKron* 91;
Potym Metoná miáfto odstąpiło od Filipá *BielKron* 123, 10v [2 r.], 82v, 108v, 116v [3 r.], 164 (17);
MycPrz II C2; *CzechRozm* 142; *SkarJedn* 165, 170, 200, 201; *StryjKron* 395, 647. Cf »odstąpić od
posłuszeństwa«.

W przeciwstawieniu: »odstąpić ... przystać« (1): Zprzyięgli fie miefzczánie y połpolity człowiek w
Prufiech/ przeciw miłtrzowi náłzego zakonu/ gdzie odstąpiło miáft od niego około siedmndzieiętłh
y zamkow iednego dnia/ á przyftháli do Kázimirzá krolá Polfkiego *BielKron* 232.

W charakterystycznych połączeniach: *odstąpić od cesarstwa, od cesarzow, domu [czyjego], od krola*
(3), *od krolestwa, od księstwa*.

Zwroty: »odstąpić od posłuszeństwa« (2): Ruś odstąpiła od połufzeńftwá krolow Polfkich *BielKron*
349, [842]v.

»odstąpić zjednoczenia« (1): przyczynili fie inne miáftá y Kłiężetá ktemu yž ie poiednali/ tym
obyczáiem/ yž Tygurzánie/ y Berniánie/ y Bázyliánie/ mieli odstępic ziednoczenia z Lántgráfem y
z Argentyńfkimi *BielKron* 210v.

γ. *Wystąpić z jedności wiary [w tym z pozycji katolików: o odszczepieństwie (33), o herezji (13)]*
(146) : Odstąpili przez Kácérftwá Grékowie *BialKat* 128v; *SkarJedn* 165, 355, 384, d6.

odstąpić kogo, czego (59): *OrzRozm* M4v; náofthátku mię kłobie przyciągałz gładkimi fłowy/
iáko Mágnes żelázo/ ábych iáko zápamiętały dułze swoiey obłędliwą wiare przyiał/ odstąpiwłzy tey/
ktorey thy nie prawdá ále mocá bronifz. *BielKron* 246, 200v, 450v; *WujJud* 134v; *WujJudConf* 121;
Trzeci [tj. trynitarze] lepak tych y owych [pierwszych i drugich] odstąpiwłzy/ [...] o bytność fyna
Bożego záftáwiáią *CzechRozm* 19; *SkarJedn* 352; *WujNT* 97, 642. Cf *odstąpić kogo do czego, Zwroty*.

odstąpić kogo do czego [= odstąpić kogo i przystąpić do czego] (1): Ktorego Dekretu exekucia/ ná
prošbę nowych Ewangelikow/ była do czáfu záwiefzona: podobno dla nádźieie/ áby fie [aryjanie]
znimi byli ziednoczyli. Ale iż dułze ich iáko požar požyráią/ dopiero bacząc fie/ do confederáciey
fwey odstąpili ich *PowodPr* 37.

odstąpić od kogo, od czego (81): *KromRozm I E2v*, [P2]v; *KrowObr* 111; *OrzList* h4; *BielKron* 177,
208v, 220v; *OrzQuin* L2; byli y infzy ludzie/ kthorzy [...] nie odstąpili od roboty rąk swoich/ áby nie
mieli byli chwalić bálwánow złotyeh *RejAp* 83; *KuczKat* 390; Grekowie dowodzić chcá/ ifz kościól
Rzymfki od Grekow/ á nie oni od niego odstąpili. *SkarJedn* A8v, A3v [2 r.], A8, 144 [2 r.], 159, 160
(18); *CzechEp* 361; *SkarKaz* 40a. Cf *Zwroty*. [Cf też **b.a.** »od prawdy odstąpić« *CzechEp* 361.]

W przeciwstawieniach: »odstąpić ... przystać (3), służyć (3), chwalić, obrać sobie, przystąpić, rzucić
się, zjednoczyć się« (11): *KromRozm III O8*; *Leop Ios* 24/16, 20; czemużes ich [przodków swoich tj.
ich religii] odstąpił? y przyftáleś ku tym ludziom potępionym *OrzRozm* M4v; W ten czas w Rzymie

było wielkie nárzekanie ná oyce fwięte od póspolitych ludzi/ mówiąc: iż to bogowie ná nas plagi przepuľzczią żelmy ich odstąpili/ á do inſzego fie rzućili *BielKron* 158v, 48, 262; *RejPos* 68v; *BiałKat* 113v; *SkarJedn* 194; *SkarŻyw* 172.

W charakterystycznych połączeniach: dawniej odstąpić, łącno, niesłusznie, prędko, rychlej, wnet, zasię, złośliwie; odstąpić od bałwanow (od roboty rąk swoich) (2), od członkow, (od) Grekow [= Kościoła greckiego] (7), imienia [czyjego], od kapłaństwa (2), od luteryjanow (od sekty luterskiej) (2), od łacinnikow [= Kościoła rzymskiego] (4), Odkupiciela, od ołtarza (2), od papieża, od pasterza (2), poselstwa, od Rzyma [= Kościoła rzymskiego], od starszego, Stworzyciela; nigdy nie odstąpić (3).

Zwroty: »odstąpić bogow, od bogow« [szyk zmienny] (2:1): Ieſli fie iáka przygodá w żiemi vkazála/ álbo nieurodzay/ álbo iáka ľzkodá/ Krześciány winiono/ iáko ty ktorzy od ſtárych bogow odstąpili. *BielKron* 288v, 158v; *SkarŻyw* 62.

»do gardła nie odstąpić« (1): że ia inſzei wiari niemam ani trzymam iedno wiarę Chrzeľcyańſką prawdziwą/ [...] odktopei [...] do gardła naſzego/ wedľwk roľkazania Syna bożego/ niemamy odstąpyc *SeklWyzn* g4v.

»od jednoſci, zjednocenia odstąpić« [szyk zmienny] (6:1): *KromRozm III* L6v; dlaczego y kiedy Grekowie odstąpili od iednoſci kościoła Bożego y poſłuſzeńſtwá Stolicy Apoſtolſkiej Rzymſkiej. *SkarJedn* A8, A8v, 167 [2 r.], 194, d7v.

»od Kościoła, Kościoła odstąpić« [szyk zmienny] (13:3): Polacy nigdy od wyáry y koľcyoła nye odstąpili. *KromRozm I N marg*, E2 marg; *BiałKat* 333v; *WujJud* 16v; *SkarJedn* 19, 245 marg, 277, 309, 323, D5v [2 r.]; *WujNT* 333; *SiebRozmyśl* Kv; Kto kościoła odstąpi nie wiernikiem ieſt. *PowodPr* 29 marg; *SkarKazSej* 682b, 687a.

»odstąpić nauki, od nauki (a. wyznawania nauk)« [szyk zmienny] (3:2): *RejAp* 20; O moy miły Páwle tocieſ ty tu prętko odstąpił náuki ſtárfzych t woich [!] *RejPos* 285, 282; *SkarJedn* 291; *SkarŻyw* 337.

»Pana (Boga), Chrystusa (Boga), Boga, Syna Bożego, od Pana (Boga), od Boga, od Krystusa odstąpić« = *dimittere a. relinquere Dominum Vulg* [szyk zmienny] (13:8:3:1:4:3:1): *Leop Ios* 24/16, 20; *BielKron* 48; by iedno trochę pálcem zákrzywiono/ [...] nie tylko ſłowá prawdziwego Páńſkiego/ ále y lámeo Pána ſnadźbyľmy ſnadnie odstąpili. *RejAp* 10v; iákoſ tu ſłyľzał frogie przegroľzki ktoby odstąpił od Pána tego/ od woley y od náuki iego *RejAp* 20; Iáko ono nápiſano o ludzie Izráelſkim/ gdy ie był Pan podał w ręce Filiſtińkie/ á tám byli w wielkim vdręczeniu/ y odstąpili byli Pána Bogá ſwego/ á chwalili bałwany zyemie oney. *RejPos* 68v; kthorzy ieżdząc po mieſciech/ gwałtem á mocą łápáli á wiázáli/ ty ktorzyby niechcieli odstąpić od Kryſtuſá/ y od wyznawania náuk y poľthánowienia iego. *RejPos* 282, 50v, 267; *BudNT* Ff8v; Czemuſcie P: Bogá/ to ieſt/ iednoſci y miľoſci Chrzeľcyańſkiej odstąpili/ á innyſcie fobie Ołtarz/ inny Koſciół vczynili *SkarJedn* 335, 19, 332; kto od iednego práwego Bogá/ y wiáry iedney iego odstąpi/ wnet nie ná iednego/ ále wielu roznych Bogow y wiar tráfia. *SkarŻyw* 490, 36, 125 [2 r.], 131, 172 [2 r.], 179 (13); Záczyľmy to iſć muſiáło/ żeby temu przyľzło Chriſtuſá odstąpić/ y Chriſtiáńſtwá fię wyrzec ktorzyby fię imo Chriſtuſá chćiał práwy Moizeľzowľkimi rządzic *CzechEp* 33, 33; *WujNT* 333; *SkarKaz* 40a; *CzahTr* E4v; *SkarKazSej* 683a, 686a.

»odstąpić od posłuszeństwa« [szyk zmienny] (6): *KromRozm III* O8; Bacząc ten błąd w królestwach przełożeni kościelni/ odstąpili od posłuszeństwa Rzymskiego *BielKron* 187; *SkarJedn* A8, 167 [2 r.], 168.

»prawdy, od prawdy odstąpić« [szyk zmienny] (3:3): wŕyŕtkie Kxiążętá Kápláńkie y lud odstąpili od prawdy złoŕliwie *Leop* 2.Par 36/14; *BielKron* 139v; *SkarŻyw* 41, 75, 300; *ArtKanc* N11v.

»odstąpić od wiary, wiary« = *discedere a fide Vulg* [szyk zmienny] (17:14): *WróbŻółt* cc2v; *SeklWyzn* g4v; *KromRozm I N marg*; *MurzHist* M4; *KromRozm II m*; *KrowObr* 22v, 225, 234; *BielKron* 204v, 262, 374, 456v; Tu Pan wŕkázowác raczy ku temu cnotliwemu koŕciołowi/ chocia y go doznał iż w przeŕładowaniu nie odstąpił wiary y imienia iego *RejAp* 26v; *BiałKat* 113v; *SkarJedn* 20; *SkarŻyw* 62, 130, 131, 152, 368, 394, 490; *NiemObr* 131; Bogaczem tu zowie [...] tego ktory vfa w máiętnoŕciách fwoich: ktoryby rychley odstąpił wiary y powinnoŕci fwey ku Bogu/ niźliby miał pieniądze vtrácić. *WujNT* 164, 403, 1.*Thess* 3 arg, 1.*Tim* 4/1, s. 728; *SkarKaz* 40a, 44a [2 r.].

»od zwierzchnoŕci odstąpić« (1): Ták Grekowie ktorzy Papieżá zá ŕtárlzgo fwego zázwdy ználi/ od nas przytymże ŕtárlzym ŕtoiących/ y od zwierzchnoŕci od Bogá poŕtánowione y/ odstąpili: á nie my od nich. *SkarJedn* 161.

Szeregi: »nie odstąpić ani odmienić« (1): Ia naŕzey oycowŕkiej náuki nie odstąpię/ áni iey odmienię/ ále wniew pokim żyw trwác będę *SkarJedn* 291.

»odwrocic się i odstępic« (1): Odwróćcie ŕię y odŕthępcie od Bálwánow wálz ych *KrowObr* 111.

»odstąpić a opuŕcić« (1): Niechay tho od nas oddalono będzie byzmy mieli Páná odŕthápic á opuŕcić [*ut relinquamus Dominum*]/ á mieli służyć bogom innym *Leop Ios* 24/16.

»zblądzić abo odstąpić« (1): muŕiałby koŕcioł vmrzeć á zginąć ná ziemi [...] gdyby Papież zblądzić abo odstąpić miał. *SkarJedn* 162.

W przen (2) : Ten ŕam iest koŕcioł S. iáko mátká wŕzytkiego Chrzeŕciáńŕtwá/ od ktorey dzieci nieŕpokoyne á niepoŕŕufzne odstápiwŕzy/ do zgody nigdy nie tráfiá *SkarJedn* A3v, 398.

b. *Przestać postępować zgodnie z jakimiś nakazami, zasadami, zobowiązaniami; głosić to, co jest sprzeczne z nimi; sprzeniewierzyć się czemuś; derelinquere, recedere Vulg, PolAnt; discedere Vulg, Modrz; emigrare, relinquere Vulg; declinare, retrocedere PolAnt* (292) : Wŕzyfcy odstąpili/ y ŕpołu ŕtali ŕię niepożytecznymi/ nie máłz ktoby dobrze czynił *BibRadz Rom* 3/13.

odstąpić czego (34): wyznawa yż wto wierził Ieŕcze za żywota fwego Y niechce odŕtępicz tego *RejKup* Ee; *KromRozm III* E7v, G6v; *Diar* 88; *RejWiz* 37; *Leop Deut* 29/25; *BibRadz* II 93a marg; *RejAp* 197; *RejPosWiecz*³ 98v; *BiałKat* 93v; boć do złego wolno kiedy chcefz/ gdiż odstápiŕz cnoty y vpominánia Páńŕkiego *RejZwierc* 5v, [121]v; *WujJud* 120v, 121; *RejPosWstaw* [41²]v; *SkarŻyw* 242; *KlonKr* B; *SkarKaz* 119b. Cf *Zwroty, W przen Zwrot*. [Cf teź **a.** »odstąpić wiary« *RejAp* 76v.]

odstąpić kogo [= *postąpić niezgodnie z czyimś zaleceniem*] (9): *BielKron* 213; *KochSat* B2v; ono y on drugi krol ŕławny y zacny Acháb/ ktory odstąpił Micheálzá Proroká Páńŕkiego/ [...] tákież márniew zginęło królestwo iego *RejPos* 115v; *WujJud* 200v; *SkarJedn* D5. Cf *odstąpić kogo w czym*.

odstąpić kogo w czym (4): Dobrzeŕcie y w tym Lutrá Pátryárchy wálzgo odstąpili/ ktory náuczál/ że ŕie niegodzi Chrzeŕciánom z Turkámi wieŕć woyny. *WujJud* 214v; przetoŕcie iuż wy mędrŕzy/

ktorzyście wtym wrzeczy Zwingliufá odstąpili/ choć przedsię bład iego trzymacie. *WujJud* 249v, 52v, 109.

odstąpić od kogo, od czego (28): nigdym nie odstąpił od sprawiedliwości. *WróbŻolt* Iv; *RejPs* 86; przypiałichmy tu/ krotką naukę czytania i piśniania/ nie żeby wtym druku wiele kroć odniei nie o dftąpiono [!] *MurzOrt* B; iż od porządku ápoštołfkyego/ który/ [...] włafnye yedność kołcyoła záchowywa/ odstąpili. *KromRozm III* L7; *WujJud* 38; *RejPosWstaw* [41²]; *ModrzBaz* 62v, 142v; *StryjKron* 667; *CzechEp* 361; *NiemObr* 131. Cf *Zwroty*, *Wprzen* *Zwrot*.

odstąpić od czego [= *od obowiązków, wymagań*] (6): Wízycyście odstąpili od fwego wrzędu/ Więc téż gdzie fye obróciłz wżędy pełno błędu. *KochZg* A3. Cf »od powinności odstąpić«.

odstąpić ku czemu (1): *HistRzym* 129v cf *W przen*.

W przeciwstawieniu: »odstąpić ... zadzierzyć« (1): twirdzą/ iż myfmy porządku ápoštołfkyego odstąpili/ [...] á oni ij zádżyerzeli *KromRozm III* G6v.

W charakterystycznych połączeniach: *Aeryjusza odstąpić, od apostołów, cnoty* (4), *Lutra* (3), *miłości, od nauki, od opinijey, od powszechności, prawdziwego zmysłu, proroka, od porządku apostolskiego* (2), *od przedsięwzięcia, przodków, przymierza* (2), *(od) sprawiedliwości* (2), *starych, umowy, upominania, od urzędu, od wykładów, od wyrozumienia, zboru, Zwinglijusa; nigdy nie odstąpić*.

Zwroty: »błędu, od błędu odstąpić« [*szyk zmienny*] (6:2): Nie iest mała rzecz od iawnego á fzkodliwego błędu odstąpić. *BielŻyw* 144; *BielKron* 215; *RejPos* 148; mimo te/ ktorzy wálznych błędów odstąpiwłzy; co dzień/ do iednego práwego Kościoła fie wráciaią. *WujJud* 2; *SkarJedn* 355; *NiemObr* 132; *WujNT przedm* 8; *SkarKaz* 635b.

»odstąpić ewangelijey« (2): *BialKat* 56; Co iż Nowángeliki bárzo kole w oczy/ przetoż wołá odstąpić Ewángeliey/ á niżli błędy fwe opuścić. *WujNT* 288.

»na krok jeden, i na palec, stopą jedną odstąpić [*od czego*]« (1:1:1): ktorzy woleli gárdło ná mięsne iátki/ że tak rzekę/ wydać/ niż od powinności fwey ná krok ieden odstąpić. *CzechRozm* 253; *CzechEp* 361; od iego [*Lutra*] opinijey/ y od tych gránic/ ktore tá Confessya záłożyła/ ftopą iedną odstąpić nie śmieią/ ledwie nie więcey w nią/ niż w famego Chrystufá wierząc *ReszPrz* 70.

»nazad odstąpić [*od czego*]« (1): ci byli s Cheryntem kácerzem ná zad odstąpili od prawdziwego piłmá *BielKron* 139.

»odstąpić od pisma, pisma« [*szyk zmienny*] (2:1): *RejKup* 16; á iżbych miał odstąpić piłmá prawdziwego tego nieuczynię. *BielKron* 195v, 139.

»odstąpić od powinności, powinności, z powinności« [*szyk zmienny*] (5:2:1): *DiarDop* 107; *RejAp* 115v; rozżaliwłzy fie tego/ iż odstąpili od krześciańkiej powinności fwoiey/ á od woley Páná fwego/ odmienia w łobie ono ferce fwoie złe á fwowolne *RejPos* 118v, 113, 350v; *RejPosWstaw* [41²]; *CzechRozm* 253; *OrzJan* 54. [Cf téż **a.γ.** »odstąpić wiary« *WujNT* 164.]

»odstąpić od prawdy, prawdy« [*szyk zmienny*] (4:1): *BielŻyw* 120; *KromRozm II* g2v; *MrowPieś* A3v; Záiłteć pokarze was ieliż skryćie komu ku woli odstąpićie od prawdy [*in abscondito faciem acceperitis*]. *BibRadz Iob* 13/10; *RejPos* 85.

»przykazania, od rozkazania odstąpić« (1:1): Sam też przykazánya onego łwego/ Modłąc fye ábyłmy nye wyele mowili/ odstąpił/ gdy w ogrodzye przy dłułłłym fye modlił *KromRozm II* yv; *GórnDworz* L3v.

»od słów [czyich] odstąpić« (1): iáko od łów iego [*Chrystusa*] odstąpiłz/ vpádniefz/ y prawdy w thobie nie będzie. *BiałKat* 308v.

»od ustaw, od dekretów, dekretów odstąpić« [w tym: *od ustaw i dekretów 1 r.*] [szyk zmienny] (2:1:1): do pocztu się żebraniá [!] á kościoła Rzymłkie⁸⁰ przyłączám/ i to obiecuię że od ie⁸⁰ vftaw i decretow nigdy nieodstąpię *MurzHist* N2v; *KromRozm III* L4v; mamy záto iż Cefarz nie odstąpi przodkow łwych Cefarłkich y łwoich Dekretów *BielKron* 213.

»odstąpić wiary« (1): poprzyłięgawáią wiárę/ połłuzieńftwo/ łtałość tey bełtiefy márney/ iuz tám odstąpiwłzy wiáry y powinności y pánom przyrodzonym łwym y rodzicom łwoim/ á łnadź y Bogu łwemu *RejAp* 115v.

»zakonu odstąpić« (1): żydmi będąc/ zakonu odstąpili/ y on nágánili *CzechRozm* 82v.

»odstąpić od zwyczaju [czyjego]« [szyk zmienny] (2): Myłmy okołó vżywánya chlebá kwáłłonego ku cyáłu bożemu/ [...] od vftaw y zwyczáyow ich y náłłych przodkow [...] odstąpili. *KromRozm III* L4v; *KrowObr* 205.

W przen (10) : A yacz Czarce przitym [tj. przy Zakonie] łtoye Włak zna wierną Pan myłł moye I łtąd nieupadłę Sercze Iuz daley odstępic niechczę *RejKup* dd4v; włzákož żywotá pozbáwion nie będzie gdyż nie odstąpił gruntu náuki prawdziwey *BibRadz II* 93a marg; vftaw łtrožá vftam moim/ by nieodłthąpił ferce me ku bluźnieniu. *HistRzym* 129v; *RejPos* 85; człowiek z Kościołá wypáść y práwego fundámentu odstąpić może. *WujJud* 121, 120v.

Zwroty: »daleko odstąpić« (1): ácz y ci [przełózeni] dzis dáleko od powinności łwych odstąpili/ więcey łgłuiącz márnym pożytkom Twym *RejPosWstaw* [41²].

»odstąpić od drogi, drogi« = *declinare a via Vulg* (2:1): *Leop Prov* 22/6; odstęp złościefy od drogi łwoiefy á nawróć łie kniemu [*Panu*] *RejPos* 9v, 85v.

Przen (2) :

Zwroty: »powinności odstąpić« (1): gdzyeby [...] oczy mowić/ ręce widzyeć/ áłbo myáłto żołádká tráwić/ páłce flyłfeć áłbo yełć chcyáły/ káźde powinności á łpráwy łwey odstąpiwłłly/ yuzby tám nye tylko kftáłł/ ále y yednołć cyáłá onego trwáć nyemogłá. *KromRozm III* F7v.

»odstąpić od przyrodzenia« = *postąpic wbrew naturze* (1): Tám [w *piecu wosk*] łie náthychmiałł roztopił/ Bytności z żywotem pozbył: Odstąpił od przyrodzenia/ Przetož nie miał poleplzenia. *BierEz* Pv.

α. *Złamać nakazy boskie, zgrzeszyć (212)* : Odstąpił był biskup nawyžszy, odstąpili wszyscy kapłani i słudzy kościelni, proroka już żadnego prawdziwego nie było *DiarDop* 103; *RejAp* 170v; vlitowawłzy łie tego w łercu łwoim/ ižeś ták był kiedy odstąpił á obráził łwięty Máyełtat iego/ wołáć z onym nędznym Dawidem/ Zmiłuy łie nádemną moy miły Pánie *RejPos* 327v, 352; Czemuž tedy lud mowi: Odstąpiliłmy y więcey niewróćimy łię do łiebie? *PowodPr* 18.

odstąpić kogo, czego (74): tegom [słowa rozkazania twego] ilćie nigdy myłłá práwie przyłięglá vmyłłł nieodłtępic. *RejPs* 183, 107v; *RejKup* ee4v; *MurzHist* O3v; *RejWiz* 95, 131, 183; *Leop 2.Par*

7/19, 13/11; *BibRadz Deut* 31/16; *KochSat* Bv; Słuchayże coć ielzczę drugiego ten Pan obiecować raczy iefli go nie odftąpiłz w omylnościach á w tym záburzeniu fwiátá te⁸⁰ *RejAp* 28, 94; kázdy tháki wnidzye [*do Ojca niebieskiego*] ktho mię nie odftąpi *RejPos* [279]v, 5v, 7v, 19, 30, 39v [2 r.] (14); *WujJud* 177v; zákazał Pan Bog Prorokowi fwemu z Heretyki y odzfczepieńcy ieść y pić. y gdy tego w nieróftropności fwey od ftąpił/ Lwowi go zábic kazał. *SkarŻyw* 59. Cf *odstąpić czego w czym, Zwroty.*

odstąpić czego w czym (2): thę [*naukę*] z mocną wiarą y s czyłtym funnieniem miłuię/ wyznawam/ bronię/ á iey we włzytkim závždy poftużen być chcę/ á w namnieyłym punkcie iey do śmierci fwey odftąpić nie chcę *LubPs* aa4v; *RejPos* 64v.

odstąpić od kogo, od czego (122): Et non difcedimus a te: viuificabis nos et nomen tuum inuocabimus. A włzakoż my nieodftápmi od ciebie miły panie ty náłz ożywiłz á my imienia twego będziemy wżywać na pomocz. *WróbŻólt* 79/19, 61/7; *RejPs* 66v, 215v; *RejKup* p8; kyedy tu yuż łáfkę tę obaczemy/ Iuż nigdy od cyebye Pánye nye odftápyemy *LubPs* S4, Sv *marg*; *Leop Ez* 2/3; *BibRadz Job* 34/27, *Ier* 3/19, 4.*Esdr* 9 arg; *BielKron* 136; *RejAp* 21v, 119, 170; O włzechmogący náłz miły Pánie/ iákoż fie tu ciebie zápřeć/ iákoż tu od ciebie odstąpić/ iákoż cie thu opuścić *RejPos* 266v, 30v, 39v, 40, 50, 57 (23); *CzechRozm* 20v; *WujNT* 679. Cf *Zwroty.*

W przeciwstawieniach: »odstąpić ... przyść (2), przystać« (3): O włzechmogący náłz miłóściwy Pánie/ [...] iákoż thu przyftát do inłzego páná/ á odstąpić od ciebie. *RejPos* 218v; *CzechRozm* 20v *marg*, **3v.

W charakterystycznych połączeniach: *barzo odstąpić, hnet, marnie* (2), *namniej* (12), *snadnie, swowolnie, więcej, zanedbale, zdradliwie; w namniejszym punkcie nie odstąpić, nigdy* (4), *nigdziej, do śmierci; odstąpić od dobrodzieja, duchownego rządzenia, imienia (bożego)* (3), *od krola, opiekalnika, od pasterza, od szczerości, od wodza, od Zbawiciela.*

Zwroty: »odstąpić od nauki, z nauki, nauki [czyjej]« [*szyk zmienny*] (10:1:1): *KrowObr* 107 [2 r.] Vu3v; *RejAp* 22; gdzyekolwiek iedno namniey odftápyemy z náuki Páná fwego/ [...] tho on thez wnet odftápi od nas *RejPos* A5v, A5 [2 r.], 147, 188v, 262v; lepiej włzytko vtrácić: nákoniec y gárdło: niź w czym od náuki Chríftułowey y Apoftolłkiey odstąpić. *CzechRozm* 252v; *CzechEp* 359.

»odstąpić Pana (Boga), Boga, Pana Jezusa Chrystusa, od Pana (Boga), od Boga, od Bostwa, od Chrystusa« = *agere a Deo PolAnt* [*szyk zmienny*] (20:1:1:16:4:1:1): *MurzNT* 31; *DiarDop* 103; *LubPs* Xv *marg*; *KrowObr* 156; *RejWiz* 156, 181v; *OrzList* a4v; bárzochmy byli odftápiłi wyernego á wdzyęcznego oblubyeńcá fwego Páná náłzego Iezuá Kriřtuá *RejAp* 122v, 137; rořpomni co to iefł/ dla they kęłá nędzney rořkolřzy fwiátá tego/ odstąpić od ták wdzyęcznego Páná fwoiego/ y od ták obfitego kroleřtwá iego *RejPos* 30v; rozumiał Pan iż zá námi vřtáwicźnie miał ten przeřłádownik chodzić [...]/ vkázuiąc złořciwe drogi/ iákobychmy ich dořtawác mieli/ ábychmy iedno odftápiłi od Páná fwoiego/ od poboźnych á cnotliwych żywotow fwoich/ á vdali fie w łákomřtwá *RejPos* 72; dla thego cie Pan twoy řádzi á vpomina/ áby cie řobie nie řtrácił z obłędnořciámi fwiátá tego/ ábyř fie zá nimi nie vniořłřzy/ nie odftápił od řwiętego Bořtwá iego. *RejPos* 127v, 7 [2 r.], 40, 49v, 50v, 52v (27); *RejZwierc* 258 [3 r.]; *BudBib Ps* 18/20, I 409b *marg*; *CzechRozm* 175, 184; *LatHar* 144.

»odstąpić pisma, od pisma« (1:1): *KrowObr* A4; Tá fektá Sáduceyfka [...] był też ieden cech zakonnikow/ ktorzy fie też vdáli byli zá wymyśleńm swoim/ á zá rozmyśleńm mnińmánía swego: ktore záwždy błędne być muśi/ iefli odstąpi od pińmá á od pońtánowienia mocnego Páńńkiego. *RejPos* 229v.

»odstąpić od posłuszeństwa« [szyk zmienny] (3): gotowam na polepńfenijé/ anij chcę od pońluńfenństwa odstępitiz. *OpecŻyw* 46; *RejPos* 40v, 317.

»odstąpić od postanowienia, od ustaw, postanowienia, ustaw [czyich, czyjego]« = *recedere a legitibus Vulg* (2: 1:1:1): *LubPs* aa6v marg; ode dni oycow wáńńych odstąpiliście od dobrych wńthaw moich *Leop Mal* 3/7; *RejPos* 229v, 318; przedsię odstąpili wńthaw páńńkich: y tákże/ iáko ich oycowie/ Nie wytrwáli śtátecznie w podánéy vmowie. *KochPs* 118.

»od prawdy, prawdy odstąpić« [szyk zmienny] (6:4): *OrzQuin* L2v; *RejAp* 76v, 137; *WujJud* 246; *CzechRozm* 1v; ztąd się to pokaże/ żeńmy nie my od Apofńtów odstąpili [...]: lecz X.K. z iego Kátholiką: od ktoreyieńmy my/ á nie od prawdy Apofńtolńkiey odstąpili. *CzechEp* 361, 139, 361; *WujNT* 652, 726.

»odstąpić przysięgi« (1): dáleko odstąpili pirwńzey przyńięgi kthorą wczynili pirwey Pánu swemu *RejAp* 115v.

»odstąpić przysięgi« (1): dáleko odstąpili pirwńzey przyńięgi Pána swego/ á wżgárdzisz wolą/ náuką/ y w pominánim iego świętým/ iuż záwždy będzie błędna nádzyeńá twońá *RejPos* 223, 172, 261v.

»odstąpić rozkazania (a. przykazania), od rozkazania [czyjego]« [szyk zmienny] (6:4): *RejPs* 25, 132v, 193v; śtáł sýe był człowyek z przybytku y sýná bożego/ íędem y nyewolnikyem czártowńkim (ná ktorego námowę przykazánýa bożego odstąpił) *KromRozm III B*; *LubPs* T5v marg; *RejPos* 263v, 338, 346, 350; *CzechEp* 207.

»odstąpić od (szczeroci a. prostoci) słowa, słowa [czyjego]« [szyk zmienny] (9:4): *LubPs* bb6, cc; *BielKron* 197, 217v [2 r.]; *RejPos* A5 [2 r.], A5v, 318; Przez co Antychrińt od śzczerońci słowá Bożego odstąpił przez tońmy my teraz ku niey przyńzli. *CzechRozm* 20v marg, **3; *NiemObr* 132; *ArtKanc* 117. [Cf też a.γ. »odstąpić Pana« *RejAp* 10v.]

»odstąpić od wiary, wiary« (4:2): nie zapamiętańimy ciebie mińy pánie/ á nyńmy [!] przeńtępowali przykazania twego. [*Ps* 43/18] (koment) To iefł, nieodstąpilińmy od wiary twey świętey *WróbŻońt* O7; *KrowObr* 225; *BibRadz* II 90c marg; iuż kwoli mizernemu á obłudnemu śwíátu temu odstąpią/ y prawdy/ y wiary/ y cnoty *RejAp* 76v, 152; *CzechEp* 359. [Cf też wyżej »odstąpić wiary« *RejAp* 115v.]

»odstąpić od wolej, wolej [czyjej]« [szyk zmienny] (23:4): abowiem bych ia íćie nierad niwczem odstąpił świętey wolej twoiey. *RejPs* 176v, 185v, 193v; *LubPs* T5v marg, aa6v marg; *RejWiz* 181v; *RejAp* 22, 68; obaczác mamy/ iákie śtáránia á iáką pilność ten Pan náńz [...] wńzędy miewác á czynić raczy/ ábychmy fie w czym nie wńiońzńzy/ nie odstąpili od niego/ y od świętey wolej iego *RejPos* [292], 37v marg, 39v, 40, 40v, 50v (17); *RejZwierc* 260v, 261v. [Cf też a.γ. »Pana (Boga) odstąpić« *RejAp* 20, b. »odstąpić od powinności« *RejPos* 118v.]

»odstąpić od zakonu, zakonu, praw« [w tym: praw i zakonu 1 r.] [szyk zmienny] (4:3:1): *RejPs* 181v; *LubPs* T5; *BibRadz* I 331a marg; Wykńádańá ty śłowá wćeni ludzye mowić Sálomoná w pońtáwie bezrozumnego/ gdy od zakoná Bożego odstąpił. *BielKron* 80; *RejPos* 280; Ktory [Antychryńt]/ odstąpiwńzy naprzód praw y zakonu Bożego/ práwá sobie ínńze wńował. *CzechEp* 381, 369.

Szeregi: »odstąpić i odstać« (1): ty wálże Ornaty/ Kápy/ Stuły/ [...] nie inłzego nieznamionuią/ iedno izeście od náuki prawdziwey Apoftolłkiey pierwłzey odstąpili y odstáli *KrowObr* 107.

»odstąpić a odwrócić się« (1): iefliże oni od niego á od woley święthey iego odstąpią w tych kołcielech swoich/ á odwrócą łie od niego y od święthey woley iego/ iż on nieomylnie obiecał dáć mieycá takie ná połmiech *RejPos* 350.

»odstąpić, (a) opuścić« [szyk 1:1] (2): A tu dopirko obáčź/ iáko to iest zle odstępic á opuścić Pána łwego/ prze kęs nędznego łwiátá tego *RejPos* 7; *GrabowSet* P.

»nie odstąpić ani się zaprzecć« (1): tyć thu iedno łobie Pan przypomináč raczył [...] ktorzy nigdy nie mieli odstąpić áni łie záprzec imieniá łwiętego iego/ łłow łwiętych/ y połtánowienia iego. *RejPos* 318.

W przén (20) : nieodstąpiło od łiebie nigdy łerce náłłe *RejPs* 66v; Pan Bog na wyłokołczy [...] Widząc łecz myłi błádzylá A odniego otłąpiłá Gdyż odjnych rady łłukał [...] Iuż łie był odstąpił prawie *RejKup* p8; iáko oni włzędy Zbiór Páńłki á thę wdzięczną oblubienicę iego zowá pánną iego nie pomázaná/ tho iest/ ktora nigdy nie odstąpiłá w wierze łwoiey od tego oblubienca łwego *RejAp* 119; *RejPos* 123, 338.

Zwroty: »daleko odstąpić« (4): bo widzę iż łie to ináčzey onem trefuie ktorzy daleko odstąpili łiebie *RejPs* 107v; *LubPs* bb6; *RejAp* 115v; *WujJud* 177v.

»odstąpić drogi, od drogi, z drogi, od łcieżki (bożej itp.)« = *zmienić sposób postępowania; recedere de via Vulg* [szyk zmienny] (5:3:1:1): Et non recellit retro cor nostrum: et declinasti semitas nostras a via tua. A nieodełzło włtecz łerce náłze ani łzczieszki náłze odstąpili od drogi twoiey. *WróbŁołł* 43/19; *RejPs* 176, 183; *LubPs* Ov; Przekłétłwo/ iefliż niebędziecie powolni rołkazániu Pána Boga wálłego/ ieflibyłście odstąpili drogi iego/ ktora ia wam dził vkázuie *Leop Deut* 11/28; Przekłecie wam záłię kłáde/ iefli odstępicie z drogi ktora iest wam vkázána od niego. *RejPos* 63v, 293; *WujJud* 146v; *SkarŻyw* 269; *PowodPr* 6.

»od sznura łłowa bożego odstąpić« (1): abych [...] od prawdy y łnuru łłowá Bożego nie odstąpił *CzechRozm* 1v.

c. *Poniechać jakiegoł działania, jakiegoł sposobu postępowania; recedere Vulg, Mącz, PolAnt; discedere PolAnt, Modrz, Vulg* (50) :

odstąpić czego (16): *RejZwierz* 105v; wzywałzy vporną myłł łwoieł/ á łentencią włáfną łwoieł ábo łwiátá tego/ ták w niey mocno trwamy/ ták iey odstąpić nie łcemy *RejPos* 230; tego to Kriłtułá kto łce poznáč/ tedy tego potrzebá/ áby odstąpiwłzy włzytkich omyłek łwiátá tego/ náłłádował go iáko ten Máłtłheułz łwięthy. *RejPos* 326v, 189, 260v; *SkarŻyw* A2; *BielSjem* 3. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym, Zwroty*.

odstąpić od czego (21): *RejPs* 120v; *Leop Tob* 4/23, *Eccli* 35/3, 5; *BibRadz* 2.Tim 2/19; *BielKron* 346; Retinere in rebus asperis dignitatem, Nic od powázności łwey nieodstępic w przeciwny łortunie. *Mącz* 89a; *RejAp* 30v; *BudNT* 2.Tim 2/19; *CzechRozm* 197v, 198v; *ModrzBaz* 68; *WujNT* 2.Tim 2/19. Cf *Zwroty*.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Toż rozumiey o trzeźwym gdy odstąpi tego/ Iż nie ma ná báčności rozumu łwiętego. Yuż też iáko pijány z myłłámi łie łacza *RejWiz* 137v.

W przeciwstawieniu: »odstąpić ... jąć się« (1): Niepráwie y to znak dobry/ [...] zełmy łtárych á chwalebnych obyczáiw odstąpili/ á miáło tego ięłifmy łye zbytków/ rołpułty/ włzeteczności/ łákomłtwá *KochWr* 26.

W charakterystycznych połączeniach: odstąpić od dobroczynienia, od gniewu, (od) grzechu (2), náologu, od nieprawości, nierządu, od niesprawiedliwości (6), omyłek, od plugastwa, od powážności, próby, prostoty ojców, przedsięwzięcia, wymysłów.

Zwroty: »od obyczajów (a. zwyczajów) [jakich, czyich], zwyczajów (a. obyczajów) [jakiego, jakich] odstąpić« [szyk zmienny] (4:2): *BielKron* 346; *RejAp* 149v; tym łpofobem odstąpiło łię nietylko od Chrześcijánłtwá/ ále teź y od obyczáiw pogánłłkich chwálebnych [*discessum est non tantum a Christianismo, sed a moribus gentium probatissimis*]. *ModrzBaz* 55; *GórnRozm* L2; ięłli ten nierząd bęđzie/ że tego łtárádawnęgo zwyczáiu odstąpim [...] ále niźli my Królá obierzem/ tym ich iuź kilká mieć bęđzięm. *KochWr* 36, 26. [Cf teź 5. »odstąpić od nadzieje« *RejPos* 85.]

»uporu odstąpić« [szyk zmienny] (3): Y ták to trwáło áż do Nicenłkiego powłłsechnego Concilium/ gđźye oni vporu łwego odstąpili. *KromRozm III* P7; *WujNT* 860; *SkarKaz* 155a.

»odstąpić od złości, od złęgo, złości, złęgo« = *recedere ab iniquitate Vulg, PolAnt; a vitio recedere Mącz* (3:1:2:1): *GliczKsiąż* L3v; *Leop Eccli* 35/3; *Mącz* 43d; *BudBib Eccli* 35/3; Przyłźłá kážń/ trwogá przytomna łię łźyła/ Strachu nie czyniác we mnie/ ni źáłości/ Ták/ iżbym kiedy chćiał odstąpić złości *GrabowSet* I3v; *LatHar* +2v; Przetoź ięłli chcełz być zbáwion/ tedy [...] odstąp od złęgo/ á choway przykazánie. *WujNT* 564.

Szereg: »odstąpić a przestać« (1): *A vicio recedere, Odstąpić á przełtác od złości Mącz* 43d.

W przeni (2) :

Zwrot: »daleko odstąpić« (2): Ktory dáleko od oycowłłkich obyczáiw odstąpił/ ábowiem był leniwy *BielKron* 346; *GórnRozm* L2.

Przeni [od czego] (1) : tá Winnicá potym ćiernia námmoźyłá/ á od oney hoyney płodności bárzo odstąpiłá *ArtKanc* I 16v.

α. *Odwołać poprzednie wypowiedzi* (8) :

odstąpić czego (7): Błłkup Trewireńłki námwiał go [*Lutra*] łam przywodząc mu Gámálielá nápámieć Swyętego Płłmá/ áby odstąpieł płłmá łwego *BielKron* 197, 196v [2 r.]; *CzechEp* 140, 302; *NiemObr* 129. Cf *Zwrot*.

odstąpić od czego (1): iż KJM od pirwszej swej sentencyji i owej srogiej winy nie odstąpił, i owšem ją počwierdzając nazywał dekretem *Diar* 59.

Zwrot: »odstąpić nauki« (1): rołkazał teź Wergeriułowi/ [...] áby teź obaczýł kthorymby obyczáiem Luter y Melánłton odstąpili łwey náuki. *BielKron* 212v.

β. *Przerwać to, co się robiło* (5) :

odstąpić czego (2): Król [...] nie chćiał odstąpieć młzey. *BielKron* 383v; A ięłli ku pokoiu kiedy myłi łłłonili/ Nie iuź łwoich źołnirłłkich zabaw odstąpili. Ale iakoby iutro znowu włładać mieli/ Zbroie nigdy/ a konia puolćić łię niechćieli. *KochSat* A2v.

odstąpić od czego (3): łtey przyczýny lud puolpoliti odstąpił od robot *BielKron* 202v, 163v, 202v.

4. Wyrzec się czegoś, zrezygnować (czasem w zamian za coś); ustąpić; *contemnere* Modrz; *cedere* JanStat (51) :

odstąpić czego (23): *Diar* 55; *DiarDop* 111; Lecż iż oni opuścili Bogá (prawcę) swego/ Więc odstąpili zbawienia swoiego wdzyęcznego. *LubPs* gg4v; Orły łobie herbowne zodmieniáli/ niekthorzy czarne żółthe y rozmaíte farby polá wymyłlili łobie/ odstápiwłzy biáłego *BielKron* 373; *RejPos* 7; Może nam być w pámięci Lowicki ziazd/ co byli drudzy ná nim (prawili) czego y drudzy odstápić niechcieli *MycPrz* II A2v; *ModrzBaz* 40; ábo fię niechay wiáry Chrześciánłkiey zaprzá/ ábo niechay powołánia swego y łtanu odstápiá. *SkarŻyw* 130; w ten čás gdy Piotrá Chryłtus záwołał/ á Piotr go miłowác poczł/ by mu był páńłtwo łwiátá włzytkiego ná iedney łtronie/ á vbołtwo Chryłtułowe ná drugiey połtawił/ żeby był páńłtwá onego ochotnie odstápił. *SkarŻyw* 596, 115, 268, 352; *Phil* E3; *LatHar* 135; *JanNKarGórn* H2; zacnych łtanow y máiętnołci wielkich odstápiwłzy/ obráli Fáryzeyłkie Apołłtołtwo *PowodPr* 36; o vrzędy Nie bedę się v Dworu z nim vbiegał nigdy, Ale co się dotyczę potrzeby żoładká, Tey nieodstápię, ázby dobrze mię wybito. *CiekPotr* 38. Cf *odstąpić czego dla kogo*; »do gardła nie odstápić«, »odstápić klauzuły«.

odstąpić czego dla kogo, dla czego (5): y tey nablížłzey kofzule/ to iełł ciáł náłzych dla Pána náłzego Iezufa Chryłtuła odstápiem łchęciá rádzi. *SkarŻyw* 130, 141; Komu tedy nie łłęka rozum/ bez wáptenia Vrody nie odstápi dla dobrého mienia. *KochDz* 106; mam ia táká Kásię/ Zebych dla nięý odstápił Kániłłey łwoięý *PudłFr* 18; *SkarKazSej* 668a marg.

odstąpić od czego (3): Boimy łie odstápić od márných pożytkow łwoich *RejPos* 159v, 210. Cf *Ze zdaniem*. [Cf też 3.b.a. »odstápić od Pana« *RejPos* 30v.]

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): łłvłznye pothim natho odpovyelł, kyedy posla Vangierłkiego nyebandzie, bo od thego odstápicz nyemáłł czołzmy [...] napiłłáły *LibLeg* 7/35.

W charakterystycznych połączeniach: ciáł odstápić, dobrego mienia, dochodow, dostojnołci, intencyjej, kanonijej, od kauzy, majętnołci, opatrzenia, pańłstwa, pociechy, powołánia, poznania Boga, od pożytkow, stanu (2), *szczęłcia, tytułow, urody, urzędu, wczasu, wiecznego krolestwa, wiecznych radołci, wšzytkiego, zbawienia, znakow; dla dobrego mienia odstápić, dla ojczyzny, dla Pana Jezusa Chrystusa, dla zdrowia; odstápić z chęciá, ochotnie.*

Zwroty: »do gardła nie odstápić [czego]« (1): y ták to mawiali/ że do gardł łwych tego nie odstápiamy *MycPrz* II A2v.

»odstápić klauzuły« (1): Odstáp łwoiey klaufuly: Ia łwoich legátá Odstępię *KlonWor* 71.

Szereg: »strácić a odstápić« (1): on łwięty/ dołkonáły/ á wieczny żywot iuż gi byłá nędznicłká márnne łtráciłá a odstápiłá od niego. *RejPos* 210.

Przen [czego] (2) : á iłz ołiel ten [tj. ciáło]/ ma wrodzone łwe nieczyłtołci: nieprzeto dułza ktora ná nie niezezwała/ odstápić ma duchowných łwoich obrokow. *SkarŻyw* 471.

odstápić komu (1): kthore krolestwo od Pána bywa opułzczono/ thám [...] czárt nieprzyaciel narodu ludzkiego záwłzdy rołciága łtołicę łwoię/ thámże iá theż był pewnie ná tym mieyłcu łzyroko rozłzyrzył/ y dał iá tey bełtiey/ y odstápił iey oney márney łtholice łwoiey *RejAp* 106v.

a. Zrezygnować z zadośćuczynienia, darować [czego] (2) : Y nie ládá krzywdeczka do fwyh ich obrufy/ Ale obcy pilniuchno oglédác fie musi/ Odstępic wielkicy [!] krzywdy złożyć hárdey myfli *PaprPan Hv*.

Zwrot: »do gardła nie odstąpić« (1): (y palcem nagardło vkazał) zedogardła tey zelzywosci domu swego nieodstąpi. *ActReg 47*.

b. Porzucić zamiar zrobienia czegoś (6) :

odstąpić kogo (1), czego (3): Małżeństvá y żon zmowionych odstąpili pokutuiący. *SkarŻyw 76 marg. Cf Zwrot*.

odstąpić od czego (3): gdy ná thę gorę fzedł áby kościoł złupił/ poczęły fie fkały trzęść/ [...] mufieli od świętokradzieństwá odstępic. *BielKron 274v. Cf Zwrot*.

Zwrot: »przedsięwzięcia, od przedsięwzięcia, od umysłu odstąpić« [szyk zmienny] (2:1:1): Krol Węgierki przez poły wkazał áby Krol od tego vmyślu odstąpił/ á z Bogdanem Wáládkim fie z iedną *BielKron 406v*; boby go [*Diogenesa*] był bárzo rad Alexánder wiele złothem odkupił/ áby był chciał być przy nim/ á odstąpił od przedlięwzięcia fwego. *RejZwierc 38; SkarŻyw 68; CzechEp 421*.

c. Dokonać prawnego zrzeczenia się (10) :

odstąpić czego (8): thám Krol odstąpił Pomorńkicy ziemie y pieczęci iey pod przylięgami z obu ftron/ á Kuiáwfką y Dobrzyńfką ziemie wzięł. *BielKron 374, 180, 362; ActReg 47; Summy pożyczány Auguřtowi Kró: odstępic y fpadków. SarnStat 108. Cf odstąpić czego komu, Zwrot*.

odstąpić czego komu (2): tedy my dla dobrého Rzeczypořpolitęy tákięy fukcefsiięy dziedzicznęy w Páńftwie Litewfkim/ [...] ná wiekfmy Koronie odstąpili *SarnStat 1012, 1021*.

W charakterystycznych połączeniach: krolestwa odstąpić, papieskiego podawania, pieczęci, spadkow, sukcesyje, summy, ziemie.

Zwrot: »od praw, praw odstąpić« [szyk zmienny] (2:1): Krol Polřki wzięwřzy fummę odstąpił wřzytkich praw/ y niemiał fie liczyć pánem y dziedzicem Prufkich krain *BielKron 232; SarnStat 473, 1176*.

d. Wycofać sprawę z sądu (4) :

Zwrot: »odstąpić od rzeczy, od prawa, rzeczy, pozwu« = *degređi de causa, lite cedere Mącz* [szyk zmienny] (1:1:1:1): Kto położy komu pozew ná pozew/ y obá będą o iednę rzecz: táki powod [...] ma iednego pozwu odstąpić. *UstPraw H4; Mącz 147d, 195c; iefliby zá boiáźnią przerzeczonęgo karánia odstąpił od Prává y kauzy fwęy [cedit liti, iuri et causae JanStat 200]: tedy przedsię ku zápláceniu fzkód y nakládu temu/ przeciwko któremu Práwem Kortyzáńfkim czynił/ będzie powinien SarnStat 175*.

5. Stracić coś (16) :

odstąpić czego (6): Mnieyfza rzecz ieft infzego rozumem gardzić, niżli fwego odstąpić. *BielŻyw 141; Ktorzy teź odstąpiwřzy vfánia fwego w Páná Bogá vdáli fie zá żádzami fwymi cieiefnemi. LubPs C3v; KochSat A4; RejPos 123v, 223. Cf »odstąpić nadzieje«*.

odstąpić od czego (10): *RejPos 240; Doglądáiac żeby kto nie odstąpił od kálki Bożey [ne quis desit gratiae Dei] WujNT Hebr 12/15. Cf Zwroty*.

W charakterystycznych połączeniach: odstąpić błogóřławieństwa (2), mocy, od obietnice, obrony, opatrności, ufania, zwirzchności.

Zwroty: »odstąpić od nadzieje, nadzieje« (3:1): Pátrzayże iáko záflepionemu człowiekowi bárzo iefth przykra á nielmáczna tá fwięta náuka Pána te⁸⁰/ áby on miał odstąpić od zwyczáiw fwoich/ od nálogow fwoich/ od fwiátá tego/ á od nádzieie o nábyciu fwoim *RejPos* 85, 46, 72, 331.

»odstąpić od pamięci« = *stracić przytomność, rozeznanie* [szyk zmienny] (2): że iedni wołáli/ iż mułzą być pijáni/ drudzy mni máli iż od pámięci odstąpili *RejAp* 73; *WerGość* 236.

»odstąpić od rozumu« = *oszaleć* (3): *RejPos* 200, 264v; niech łoby wfpomni onego Nábuchodonorá [...] iż go Pan ták márnie fkaráł/ że odftápiwłzy od rozumu vciekł do lálá/ y przez niemáły čás iáko woł trawę á fiáno iadał *RejZwierc* 48; [*KromHist* 44].

6. Być niezgodnym; discedere *Modrz* [od czego] (3) : ktore práwá od onych źrzodeł odłáczone fá/ te niefá godne/ áby ie práwy zwano: gdyż od przyczyny y bácności odstąpiły/ ktora/ iákom indzie o tem mowił/ dułzą praw włásnie iefth názwaná. *ModrzBaz* 129v.

Zwroty: »odstąpić od rozkazania« (1): vmnoży w łobie táką myli á tákie ferce/ áby poprówował w łobie onych obłędliwych fpraw żywotá fwoiego/ ktore były odstąpiły od woley á od rofkázania Pána fwoiego. *RejPos* 119v.

»odstąpić od woli« (2): *RejPos* 119v; Nie dżiw żeś dał naturze práwo ták chwalebne/ Ze nie włádnie odstąpić od twey wieczney woli *SzarzRyt* B3v.

7. praw. Zmienić właściwość miejscową sądu [czego] (1) : Kto zápiuíąc powiátu odstąpi/ á obwiáże fię odpowiadać w infzym powiećie: ták iefli da ná łobie práwo przewiełć/ tedy ten co ná nim przewiedzye wzywáwłzy pozew od práwá ma iáchác y okázác Stárołćie/ pod ktorym winny ma ofiádłóć. *UstPraw* H.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (2) : Nimium istoc abisti, Názbyteś tám odstąpił. *Mqcz* 247b, 390a.

Synonimy: **1.** odchylić się, oddalić się, odejć, odejć się, odłączyć się, odnieść się, odstrzelić się; **d.** odbiec, odbieżeć, odestać, odjechać, odstac, oduciec, opuścić, **2.** odrzucić, odstac, opuścić, zaniechać; **a.** wydać; **3.** odwrócić się; **a.β.** odejć, odłączyć się, odpaść; **γ.** odciąć się, oddzielić się, oderwać się, odrzucić się, odstrzelić się, odszczepić się, odtargnąć się; **b.α.** odstac, odstrzelić; **c.** oderwać się, odjąć się, odłożyć, odstac, porzucić, przestać; **5.** stracić, stradać.

Formacje współrdzenne cf STĄPIĆ.

Cf **ODSTĄPIENIE, ODSTĄPIONY**